

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.17.33>

ПІДСТАВИ ПРИТЯГНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Берlach Анатолій Іванович,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри службового
та медичного права
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна)

Ольшевська Юлія Миколаївна,
студентка
(Інститут права Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна)

Статтю присвячено дослідженню проблем правового забезпечення інституту відповідальності державних службовців, подолання яких сприятиме налагодженню ефективного публічного управління в державі. Завдяки функціонуванню відповідальності у державних службовців виникає необхідність передбачати наслідки власних дій чи бездіяльності, що забезпечує якісне виконання покладених на них обов'язків. Саме тому сьогодні відбувається трансформація системи національного законодавства про державну службу, що передбачає комплексне реформування державного управління та створення професійної, ефективної державної служби в нашій державі.

Нині в Україні діє низка законодавчих актів, які врегульовують особливості та порядок притягнення до відповідальності осіб, котрі перебувають на державній службі. Одним із видів відповідальності державного службовця є дисциплінарна відповідальність, а надзвичайно важливим аспектом механізму її функціонування є нормативне закріплення вичерпного переліку підстав притягнення за дисциплінарні проступки.

Констатується, що із прийняттям 10 грудня 2015 р. Закону України «Про державну службу» правовий механізм регулювання проходження державної служби, в т. ч. й норми щодо дисциплінарної відповідальності державних службовців, в Україні зазнав суттєвих змін, зокрема деталізовано процедуру та підстави притягнення до відповідальності. Недосконалість формулювання окремих норм цього правового інституту породжує деякі проблеми із правозастосуванням їх на практиці.

У статті розглянуто сутність поняття «дисциплінарний проступок державного службовця», охарактеризовано окремі види дисциплінарних проступків, закріплених

у Законі України «Про державну службу», окреслено проблемні питання деліктних відносин.

Як підсумок, автором наголошено, що чинним законодавством визначено підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності, однак окремі норми цього правового інституту потребують уточнення та деталізації.

Ключові слова: державний службовець, дисциплінарний проступок, дисциплінарна відповідальність, деліктні відносини, державна служба.

GROUNDS FOR BRINGING CIVIL SERVANTS TO DISCIPLINARY RESPONSIBILITY IN UKRAINE

Berlach Anatolii Ivanovych,
Doctor of Juridical Sciences, Professor,
Honoured Lawyer of Ukraine,
Head of the Department of Civil Service
and Medical Law
(Taras Shevchenko National University
of Kyiv, Kyiv, Ukraine)

Olshevska Yuliia Mykolaivna,
Student
(Institute of Law of Taras Shevchenko
National University of Kyiv, Kyiv,
Ukraine)

The article is devoted to a study on the legal provision of the institution of responsibility of public servants, the overcoming of which will contribute to the establishment of good governance in the state. It has been noted that accountability makes it necessary for public servants to anticipate the consequences of their own acts or omissions and ensures the quality of the performance of their duties. Thus, the system of national public service legislation, which provides for a comprehensive reform of public administration and the creation of a professional system, an effective public service in our state, is being transformed.

It has been shown that a number of legislative acts are currently in force in Ukraine, regulating the special features and procedure for prosecuting persons in public service. Disciplinary liability is one of the responsibilities of the civil servant, and an extremely important aspect of the mechanism of its functioning is the establishment of an exhaustive list of grounds for disciplinary action.

It is stated that with the adoption of the Law of Ukraine "On Public Service" on December 10, 2015, the legal mechanism for regulating the performance of public service in Ukraine has undergone changes, including the rules on disciplinary liability of civil servants. In particular, the procedure and grounds for such prosecution are detailed. At the same time, the imperfect formulation of some of the rules of this legal institution raises some problems in their enforcement in practice.

The essence of the concept of "disciplinary misconduct of a civil servant" is considered, individual types of disciplinary offences, enshrined in the Law of Ukraine "On Public Service" are described, problematic issues of tort relations are defined in the article.

As a result, the author emphasizes that the current legislation defines the grounds for disciplinary responsibility, but some certain rules of this legal institution need to be clarified and detailed.

Key words: civil servant, disciplinary misconduct, disciplinary liability, tort relations, public service.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дисциплінарної відповідальності державних службовців протягом останніх років розглядали у своїх працях О. Бойко, Т. Довгий, С. Комар, Г. Лук'янова, О. Луценко, Є. Моршнев, О. Приходько, О. Селецький, Д. Сеньків, О. Чернов, однак, незважаючи на беззаперечну практичну та теоретичну значущість наукових робіт зазначених авторів, варто констатувати, що у вітчизняній правовій доктрині після набуття чинності Законом України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. все таки здійснено недостатній аналіз підстав для притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності.

Метою статті є аналіз правових підстав притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності в Україні згідно з чинним законодавством.

Виклад основного матеріалу. Загалом дисциплінарна відповідальність державних службовців безпосередньо пов'язана із виконанням ними своїх трудових і службових обов'язків. Дисциплінарну відповідальність державних службовців закріплено в Законі України «Про державну службу» [2], тож варто віднести до спеціальної дисциплінарної відповідальності, пов'язаної із виконанням ними службових обов'язків [10, с. 540]. Правові норми, які становлять фундамент дисциплінарної відповідальності державних службовців, – посадові інструкції, правила внутрішнього службового розпорядку, а також спеціальні закони: «Про державну службу» [2], «Про прокуратуру» [4], «Про судоустрій та статус суддів» [5], «Про Національну поліцію» [6], «Про місцеве самоврядування» [7], що охоплюють сферу окремих категорій працівників, а саме державних службовців, прокурорів, суддів, поліцейських і власне посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Саме поняття дисциплінарної відповідальності державних службовців визначається нормами ст. 64 Закону України «Про державну службу», згідно з якою за невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, визначених законодавчими актами у сфері державної служби, посадовою інструкцією, а також порушення правил етичної поведінки та інше порушення службової дисципліни державний службовець притягається до дисциплінарної відповідальності у порядку, встановленому законодавством [2]. Так, у рішенні від 12 листопада 2019 р. Дніпропетровського окружного адміністративного суду по справі № 160/6760/19 вказано, що підставою притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності є саме невиконання вимог норм ст. 64 Закону України «Про державну службу», а саме посадовою особою Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру було порушено норми ст. 118, 186 Земельного кодексу України про порядок процедури погодження проекту землеустрою, внаслідок чого до винній особі було оголошено догану [13].

Виходячи з цього, підставою для притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку – протиправної, винної дії або бездіяльності, або прийняття рішення, що полягає в невиконанні або неналежному виконанні ним як державним службовцем своїх посадових обов'язків [9, с. 110]. Відповідно до положень ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу» законодавцем визначено перелік підстав, згідно з якими державний службовець може бути притягнений до дисциплінарної відповідальності [2].

Порушення присяги також є дисциплінарним проступком, по суті він полягає у порушенні вимог присяги державним службовцем, зміст якої визначено у ст. 36 Закону України «Про державну службу», за якою порушенням присяги є також недотримання вимог законодавства та Конституції України, державна зрада, порушення прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина, вчинення дій, що ганьблять державну службу та завдають шкоди її авторитету [2]. Так, у справі № 360/553/20 від 03 червня 2020 р. Луганський окружний адміністративний суд

встановив, що державний службовець порушив присягу шляхом систематичного невиконання обов'язків з контролю за монтажно-будівельними роботами підрядних організації державного органу, за що до нього було застосовано дисциплінарне стягнення у вигляді звільнення з державної служби [15].

Підставою для притягнення держслужбовців до дисциплінарної відповідальності є також порушення ними правил етичної поведінки. Цей аспект державної служби регламентується нормами Закону України «Про запобігання корупції» (р. VI «Правила етичної поведінки») [3], Наказами Національного агентства України з питань державної служби «Про затвердження Типових правил внутрішнього службового розпорядку» від 3 березня 2016 р. № 50, «Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» від 5 серпня 2016 р. № 158. О.В Селецький і В.О. Приходько зазначають, що законодавче закріплення вимоги до етичної поведінки державних службовців є нагадуванням про фахову та моральну відповідальність [12, с. 169].

Іншою підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності є вияв неповаги до держави, державних символів та українського народу. Для державного службовця повага держави та її символів (державного прапора, герба та гімну) є прямим обов'язком відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про державну службу» [2]. Тут доцільно зауважити, що неповага до державних символів має відмежовуватися від наруги над ними, адже за ці діяння передбачена кримінальна відповідальність відповідно до ст. 338 Кримінального кодексу України. Під неповагою до держави та народу України зазвичай розуміють письмові заяви чи усні висловлювання службової чи посадової особи. Неповага до держави та її символів може проявлятися в різноманітних формах залежно від обставин. Прикладом зазначеного вище може бути заперечення державного суверенітету чи територіальної цілісності нашої держави. Так, наприклад, у рішенні Сумського окружного адміністративного суду від 08 вересня 2020 р. у справі № 480/3471/20 зазначено, що порушення вимог ст. 8 Закону України «Про державну службу» державним службовцем, тобто невиконання своїх обов'язків є підставою для притягнення особи до дисциплінарної відповідальності [14].

Іншою підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності є вчинення дії, що підривають авторитет державної служби. У законодавстві чітко не визначено, які дії посадової особи можуть завдати шкоди авторитету державної служби. У рішенні Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 15 квітня 2020 р. у справі № 160/8184/19 зазначено, що суд визнав висновок дисциплінарної комісії, в якому дії, що шкодять авторитету державної служби (п. 4 ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу») законним, оскільки посадова особа систематично невиконувала належними чином службові обов'язки та сприяла цьому іншим, що шкодило авторитету державної служби [19].

Також варто зазначити, що підставою для дисциплінарної відповідальності є невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, актів органів державної влади, доручень і наказів керівників, прийнятих у межах їхніх повноважень. Фактично відбувається дублювання норм, адже ця підстава є частиною самого визначення дисциплінарного проступку державного службовця, що міститься в ч. 1 ст. 65 Закону України «Про державну службу».

До підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності законодавець також відніс недотримання правил внутрішнього службового розпорядку. Відповідно до ч. 1 ст. 47 Закону України «Про державну службу» державний службовець зобов'язаний дотримуватися правил щодо режиму роботи, вимог інструкції з охорони праці

тощо [2]. Як приклад, у рішенні Окружного адміністративного суду міста Києва від 05 березня 2019 р. по справі № 640/18453/18 зазначено, що судом визнано висновок дисциплінарної комісії щодо систематичного порушення правил внутрішнього розпорядку, які полягали у запізненні на роботу чи залишення місця роботи раніше встановленого внутрішнім розпорядком часу, що підтверджувалося даними системи контролю «вхід/вихід» доступу до приміщень та інформацією про картку пропуску працівника [20].

Підставою притягнення до дисциплінарної відповідальності є також перевищення службових повноважень, якщо воно не містить складу злочину або адміністративного правопорушення. У такому разі керівник органу чи підрозділу виносить догану із занесенням в особову справу державного службовця.

Доцільно погодитися з О. Луценко, що виокремлення такої підстави для притягнення до дисциплінарної відповідальності є необґрунтованим, оскільки при вказаному перевищенні службова особа фактично керується своїми інтересами, а не публічними, а тому фактично це є неналежним виконанням своїх службових і посадових обов'язків [11, с. 110]. У рішенні Донецького окружного адміністративного суду від 12 жовтня 2020 р. у справі № 200/8235/20-а судом зазначено, що перевищення службових повноважень державними службовцем (п. 7 ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу») полягає у вчиненні дій, виконання яких дозволяється тільки в особливих випадках, або з особливого дозволу, або з додержанням особливого порядку [17].

До підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності законодавцем також віднесено невиконання вимог щодо політичної неупередженості державного службовця. Згідно з п. 8 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну службу» посадовим і службовим особам забороняється відкрито демонструвати свої політичні погляди при виконанні своїх обов'язків, а також дозволяти їхній вплив на рішення чи дії державного службовця [2]. У рішенні Миколаївського окружного адміністративного суду від 10 жовтня 2019 р. по справі № 400/2227/19 судом було визнано дописи на особистій сторінці Facebook у мережі інтернет як такі, що підтверджують невиконання вимог щодо політичної неупередженості державним службовцем, оскільки згідно зі ст. 10 Закону України «Про державну службу» демонстрація політичних поглядів державного службовця заборонена тільки під час виконання ним службових обов'язків, оскільки ця стаття закону, яка передбачає таке обмеження, не містить часові розмежування (під час виконання службових обов'язків чи в особистий час) в поведінці державного службовця щодо політичної неупередженості. До того ж працівником було вказано назву державного органу, місце роботи працівника на особистій сторінці Facebook у мережі інтернет [17].

До підстав, із яких настає дисциплінарна відповідальність, включено також використання повноважень в особистих (приватних) інтересах або в неправомірних особистих інтересах інших осіб. Такі дії державного службовця прямо заборонені п. 5 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну службу» і є порушенням принципу доброчесності, адже державний службовець має спрямовувати свої дії на захист публічних інтересів і відмовлятися від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень [2]. У рішенні Донецького окружного адміністративного суду від 27 травня 2020 р. по справі № 200/1714/20-а суд визнав законним відсторонення особи від виконання обов'язків та оголошення догани у зв'язку з перевищенням посадовою особою службових повноважень, якщо воно не містить складу кримінального злочину або адміністративного правопорушення (п. 7 ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу») [18].

Ще однією підставою притягнення держслужбовців до дисциплінарної відповідальності є подання під час вступу на державну службу недостовірної інформації про обставини, які перешкоджають реалізації права на державну службу, а також неподання необхідної інформації про такі обставини, що виникли під час проходження служби. Відповідно до ч. 1 ст. 26 Закону України «Про державну службу» служба управління персоналом державного органу, у якому проводиться конкурс, перевіряє документи, подані кандидатами, на відповідність установленим законом вимогам [2].

Як слушно зазначає О. Луценко, якщо особа подала недостовірну інформацію, то це мало б бути виявлено ще на етапі проходження конкурсу, інакше до відповідальності необхідно притягати вже не особу, котра надала ці документи, а працівника служби персоналу за неналежне виконання ним своїх обов'язків [21, с. 111]. О.В. Селецький і В.О. Приходько розмірковують, чи доцільно зараховувати особі, яка надала під час конкурсного відбору недостовірну інформацію (наприклад, фальшивий диплом про освіту), до стажу державної служби час перебування на відповідній посаді державної служби? [12, с. 170] З кого стягувати кошти у формі виплаченої заробітної плати винній особі, особливо якщо через її дії, наприклад, відсутність фахової професійної підготовки було завдано шкоди [12, с. 170]. Аналіз судової практики показав, що серед справ щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності така підстава, як подання недостовірної інформації, відсутнє.

До підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності законодавець також відніс неповідомлення керівнику державної служби про виникнення відносин прямої підпорядкованості між державним службовцем і близькими особами у 15-денний строк із дня їх виникнення. Варто зауважити, що цей дисциплінарний проступок мав би охоплюватися попередньою підставою для притягнення держслужбовця до дисциплінарної відповідальності, адже в такому разі також може мати місце неподання інформації про обставини, що перешкоджають реалізації права на державну службу [11, с. 170].

Варто зауважити, що за ч. 5 ст. 66 Закону України «Про державну службу» неповідомлення керівнику державної служби про виникнення відносин прямої підпорядкованості між державним службовцем і близькими особами є підставою для застосування до держслужбовця виняткового виду дисциплінарного стягнення – звільнення з посади державної служби [2]. Проте таке положення не узгоджується зі ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції», яка, окрім звільнення, передбачає також можливість добровільного усунення порушень вимог щодо обмеження спільної роботи близьких осіб [3]. Так, особа може сама вжити заходів для усунення обставин, що виключає пряме підпорядкування, і лише за неможливості переведення особи на іншу посаду, що перебуває у підпорядкуванню, підлягає звільненню.

Також Законом України «Про державну службу» до підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності належить прогул державного службовця (зокрема відсутність на службі більше трьох годин протягом робочого дня) без поважних причин. Ця підстава для притягнення до дисциплінарної відповідальності аналогічна за змістом тій, яка міститься в п. 4 ч. 1 ст. 40 КЗпП України, де питання розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця за прогул працівника є врегульованим [8]. Відповідно до рішення Миколаївського окружного адміністративного суду по справі № 400/4354/20 від 01 березня 2021 р. судом було визнано правомірним звільнення працівника поліції через повторення прогулу (12 ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу») протягом одного року на підставі норми ч. 5 ст. 66 Законом України «Про державну службу» [17].

Важливо, що Законом України «Про державну службу» до підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності віднесено появу державного службовця на службі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння. У цьому разі варто говорити про нормативне дублювання дисциплінарного проступку п. 7 ч. 1 ст. 40 КЗпП України [12]. Такий вид проступку є грубим порушенням службової дисципліни та може призводити до негативних наслідків на службі: погіршення продуктивності праці, допущення суттєвих помилок, порушення правил охорони праці. Варто погодитися з О.В. Селецьким і В.О. Приходьком, що відповідальність державного службовця у цьому разі настає незалежно від наявності шкідливих наслідків, важливим є сам факт появи на службі у нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння [12, с. 171]. У рішенні Львівського окружного адміністративного суду від 25 листопада 2019 р. по справі № 1.380.2019.005656 зазначено, що працівником митного органу було порушено норми п. 13. ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу», внаслідок чого посадову особу було відсторонено від виконання службових обов'язків через появу на роботі в нетверезому стані згідно зі ст. 46 КЗпП України та відкрито дисциплінарне провадження, за результатами якого працівнику було оголошено догану [16].

Законодавець наголосив на тому, що підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності є також ухвалення державним службовцем необґрунтованого рішення, яке спричинило порушення цілісності державного або комунального майна, незаконне їх використання або інше завдання шкоди державному чи комунальному майну, якщо такі дії не містять складу злочину або адміністративного правопорушення. Так, одним із головних обов'язків державного службовця щодо додержання службової дисципліни є обов'язок дбайливо ставитися до державного майна та інших публічних ресурсів (п. 3. ч. 1 ст. 62 Закону України «Про державну службу») [2]. Фактично дбайливе ставлення державного службовця до державного та комунального майна, інших публічних ресурсів є його обов'язком згідно з п. 3. ч. 1 ст. 62 Закону України «Про державну службу» [2]. Таким чином, у рішенні Луганського окружного адміністративного суду по справі № 360/230/19 від 22 серпня 2019 р. встановлено, що державний орган правомірно застосував дисциплінарне стягнення у вигляді звільнення на підставі порушення працівником вимог ст. 8 та ст. 62 Закону України «Про державну службу», а саме порушення посадових інструкцій і норм чинного законодавства, чим спричинив матеріальну шкоду [15].

Також п. 15 ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу» закріплено, що підставою до притягнення до дисциплінарної відповідальності є ухвалення державним службовцем рішення, яке суперечить закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановках Верховного Суду, щодо якого судом винесено окрему ухвалу. Водночас сьогодні у чинному законодавстві відсутнє чітке роз'яснення цієї норми. Не визначено, який суб'єкт владних повноважень буде стежити за рішеннями Верховного Суду, що матимуть значення прецеденту, і на кого будуть покладені функції з ведення обліку таких рішень і забезпечення адміністративного контролю за їх виконанням державними службовцями [12, с. 171].

Висновки. Отже, підсумовуючи, варто наголосити, що чинним законодавством загалом визначено підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності, однак окремі норми цього правового інституту потребують уточнення, деталізації, оскільки в них присутні дублювання та недосконалість формулювання окремих із них, що породжує деякі проблеми із праворозуміння і правозастосування їх на практиці.

Список використаних джерел:

1. Довгий Т. Соціально-правова сутність відповідальності державних службовців. *Ефективність державного управління*. 2010. Вип. 25. С. 363–370. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Edu/2010_25/fail/dovhyi.pdf (дата звернення 26.02.2021).
2. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 26.02.2021).
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 27.02.2021).
4. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення 27.02.2021).
5. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення 27.02.2021).
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення 27.02.2021).
7. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення 24.02.2021).
8. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-08 / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 24.02.2021).
9. Комар С.І., Моршнев Є.І. Деякі проблеми нормативно-правового забезпечення дисциплінарної відповідальності державних службовців в Україні. *Управління соціально-економічним розвитком регіону та оцінка його ефективності в умовах децентралізації* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Житомир, 30 квітня 2020 р. / за ред. Т.В. Семенюк, Г.В. Циганенко. Житомир : ЖІ МАУП, 2020. С. 109–116.
10. Лук'янова Г., Сеньків Д. Правове регулювання дисциплінарної відповідальності державних службовців: *The 8th International scientific and practical conference "Scientific achievements of modern society"*. April 1–3, 2020. Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. P. 540–546.
11. Луценко О. Види дисциплінарних проступків державних службовців за новим Законом України «Про державну службу». *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 3. С. 109–112.
12. Селецький О.В., Приходько В.О. Правове регулювання підстав притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 2 С. 168–171. URL: <http://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/2.pdf#page=168>.
13. Рішення від 12 листопада 2019 р. Дніпропетровського окружного адміністративного суду по справі № 160/6760/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85814958> (дата звернення: 23.02.2021).
14. Рішення від 08 вересня 2020 р. Сумського окружного адміністративного суду по справі № № 480/3471/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91566913> (дата звернення: 24.02.2021).
15. Рішення від 22 серпня 2019 р. Луганського окружного адміністративного суду по справі № 360/230/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83797840#> (дата звернення: 23.02.2021).

16. Рішення від 25 листопада 2019 р. Львівського окружного адміністративного суду по справі № 1.380.2019.005656. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86023326> (дата звернення: 23.02.2021).
17. Рішення від 01 березня 2021 р. Миколаївського окружного адміністративного суду по справі № № 400/4354/20 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95235660> (дата звернення: 23.02.2021).
18. Рішення від 27 травня 2020 р. Донецького окружного адміністративного суду по справі № 200/1714/20-а. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89670349> (дата звернення: 23.02.2021).
19. Рішення від 15 квітня 2020 р. Дніпропетровського окружного адміністративного суду по справі № № 160/8184/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90206092> (дата звернення: 23.02.2021).
20. Рішення від 05 березня 2019 р. Окружного адміністративного суду міста Києва по справі № 640/18453/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80262775> (дата звернення: 23.02.2021).
21. Рішення 12 жовтня 2020 р. від Донецького окружного адміністративного суду по справі № № 200/8235/20-а. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92126363> (дата звернення: 23.02.2021).
22. Рішення від 10 жовтня 2019 р. Миколаївського окружного адміністративного суду по справі № 400/2227/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84895306> (дата звернення: 23.02.2021).